

UDC 94(32)“241/37”

THE POSTSCRIPT TO THE THIRD SYRIAN WAR

A. Zelinskyi

PhD (History)

Senior Fellow

Independent Researcher

Kyiv, Ukraine

z-al@ukr.net

The Author of the paper is offering his own reconstruction of events, which happened in the Eastern Mediterranean during several years after official end of the Third Syrian War (the war between the king of Hellenistic Egypt – Ptolemy III Euergetes and the master of Seleukids state – Seleukos II Kallinikos during 246–241 BC). Firstly, an offered reconstruction is based on the evidences of “Chronographia” written by Eusebios from Caesarea and “Breviarium of Roman history from the foundation of the City” of Flavius Eutropius (Euseb. I, 251; Eutrop. III, 1, 1). Together with the information from works of Justinus, Polyaeus and Polybios, the abovementioned evidences specify quite long and painful fading of the military conflict between Ptolemies and Seleukids states. This process had continued during 241/240 – 237 BC; besides, it was happening on the background of the so-called Fratricidal War between Seleukos Kallinikos and his younger brother Antiochos Hierax. Particularly, after first successes in war against his brother, Seleukos had undertaken an unsuccessful attempt to return Ephesos, which belonged to Ptolemies according to the peace treaty of 241 BC. Then Ptolemy Euergetes gave a military help to Antiochos Hierax, with whom he was staying *de jure* in a condition of war before that. As a result, Kallinikos was compelled to make some territorial concessions to Egypt, in order to persuade Ptolemy III to break his allied relationship with Hierax. Thus, Seleukid king resigned Damascus and, probably, Orthosia that were his consolation prize gained immediately after the Third Syrian War. Besides, Seleukos II had unilaterally sent his father to Alexandria.

Keywords: the Third Syrian War, the Fratricidal War, Ptolemy III Euergetes, Seleukos II Kallinikos, Antiochos Hierax, Ephesos, Damascus

А. Л. Зелінський

ПОСТСКРИПТУМ ДО ІІІ СІРІЙСЬКОЇ ВІЙНИ

ІІІ Сирійська війна, що велася між володарем елліністичного Єгипту Птолемеєм ІІІ Евергетом і царем держави Селевкідів Селевком ІІ Каллініком, тривала протягом 246–241 років до Р. Х.¹ Незважаючи на хаотичність та уривчастість відомих нам джерел, цей воєнний конфлікт досить часто опиняється в центрі уваги сучасних науковців². У цілому зазначена війна закінчилася на користь Єгипту [Will 1979, 254–261; Жигунин 1980, 126–127; Winnicki 1989, 82–83; Gehrke 1990, 105; Beyer-Rotthoff 1993, 40, 61–67; Hoelbl 2001, 50–51; Huss 2001, 351–352; Ager 2003, 44; Grainger 2010, 169–170; Grainger 2011, 65–66; Grainger 2014, 193–194]. Зокрема, на момент завершення конфлікту у складі держави Птолемеїв уперше чи повторно опинилася низка іонійських полісів (серед них – Ефес, Мілет³, Теос, Колофон тощо) [OGIS, 54;

¹ Оскільки всі події, згадувані в цій роботі, відбулися до Різдва Христового, помітка “до Р. Х.” надалі опускатиметься. У разі необхідності оперування датами, що належать до періоду після Різдва Христового, біля кожної з них стоятиме помітка “п. Р. Х.”.

² Див.: [Will 1979, 246–261; Жигунин 1980, 121–131; Buraselis 1982, 119–150; Heinen 1984, 420–421; Hammond, Walbank 1988, 303–310, 587–600; Winnicki 1989, 78–87; Hauben 1990, 29–37; Piejko 1990, 13–27; Beyer-Rotthoff 1993, 17–67; Ma 1999, 43–45, 49–50; Hoelbl 2001, 48–51, 71–72, not. 73–91; Huss 2001, 338–355; Ehling 2003, 304–313; Ладьнин 2007, 273–287; Altenmueller 2010, 27–44; Grabowski 2010, 173–180; Grainger 2010, 153–170; Grainger 2014, 186–194, 228–229, not. 1–31; Johstono 2012, 151–206; van Oppen de Ruiter 2015a, 71–115; Chrubasik 2016, 67–69, 247–252; Burstein 2016, 77–86; Coşkun *in print, passim*]. Наведені роботи суттєво різняться між собою за їхньою науковою цінністю. Проте здійснення їхнього загального історіографічного аналізу виходить за рамки проблеми, порушеної на сторінках цієї публікації.

³ Стосовно сумнівів щодо завоювання Птолемеєм ІІІ Мілета (див.: [Holleaux 1921, 91, not. 1; Bagnall 1976, 76; Rigsby 1996, 173; Huss 2001, 431–432; Labuff 2010, 49, not. 91]). Натомість я не можу погодитися з дослідниками, котрі відносять до числа іонійських завоювань Евергета Магнесію-на-Меандрі [Beyer-Rotthoff 1993, 75; пор.: Metcalfe 2005, 33, not. 77]. Свідчення Полієна і Євсевія, котрі зазвичай наводяться задля підтвердження цієї точки зору [Polyaen. II, XXVII, 1–2; Euseb. Chron. I, 251], видаються розпливчастими і неоднозначними [див.: Metcalfe 2005, 33, not. 77]. Тоді як рішення громадян проселевкідської Смирни про

P. Haun. 6; P. Bour. 6; Polyb. V, 35; XVI, 15; Euseb. Chron. (ed. A. Schoene), I, 251; Robert 1974, 183–184; Bagnall 1976, 169–172, 175; Winnicki 1989, 83; Beyer-Rotthoff 1993, 47, 54, 80 *Ann.* 303; 219–220; Ma 1999, 44–49; Hoelbl 2001, 72, *not.* 88; Metcalfe 2005, 32, 34, *not.* 83; Grainger 2010, 169; Johstono 2012, 182, *not.* 46; Meadows 2013, 1–16; Chrubasik 2016, 68, *not.* 7, 74], а також декілька важливих опорних пунктів, розташованих по обох берегах Геллеспонту [OGIS, 54; 88; SEG, 36, 1256; SIG, 502; P. Teb. 8; P. Haun. 6; P. Bour. 6; *Teles*, f23; Polyb. V, 34; P. *Trog. Prol.* XXVII; Liv. XXXI, 16; Rostovtzeff 1940, 207–208; Habicht 1970, 122; Bagnall 1975, 168–180; Bagnall 1976, 160–168; Will 1979, 261; Gauthier 1979, 76–89; Şahin 1984, 5–8; Beyer-Rotthoff 1993, 47–48, 220; Cohen 1995, 157–159; Rigsby 1996, 140–142; Ma 1999, 45; Hoelbl 2001, 50–51; Huss 2001, 347–349, 373, *Ann.* 9, 433–434; Huss 2011, 171–173; Цветкова 2008, 226–229; Grainger 2010, 166–169; Grainger 2011, 65–66; Grainger 2014, 193–194; Grabowski 2013, 69–70; Pelev 2015, 61]⁴.

Але з результатами III Сирійської війни не все так просто, як здавалось би на перший погляд. Поряд з явними здобутками Птолемеєм III під час зазначеного конфлікту зазнав і деяких територіальних втрат. Серед таких втрат насамперед слід назвати сирійський Дамаск і фінікійську Ортосію. Як можна судити з традиційно уривчастих свідчень античних наративів, обидва міста потрапили до рук Селевка II під час наступу, здійсненого ним на територію птолемеївської Сирії приблизно у 243/242 році (*Just.* XXVII, 2). У ході контрнаступу, проведеного птолемеївськими військами у 242 році (*Just.* XXVIII, 2), було здійснено спробу повернути Дамаск і Ортосію шляхом облоги; проте у 242/241 році, напередодні укладання миру, супротивник спромігся її зняти (*Euseb.* Chron. I, 251). Таким чином, обидва міста стали своєрідним утішальним призом переможеному Селевкові (пор.: [Beyer-Rotthoff 1993, 39; Huss 2001, 351; Cohen 2006, 211–212, 242–243; Grainger 2010, 168, 190]). Подібний стан речей не лише мав стати

встановлення копії їхньої угоди з Магнесією-біля-Сипілу в Магнесії-на-Меандрі, прийняте ними наприкінці 240-х років [OGIS, 229; пор.: Rigsby 1996, 95–105, 179], на мою думку, цілком промовисто вказує на збереження останньої за Селевкідами.

⁴ Мною перераховано лише ті територіальні надбання Евергета, котрі матимуть значення у зв'язку з цим дослідженням.

природним підґрунтям для вибуху подальшого воєнного конфлікту між двома елліністичними монархіями⁵, а й повинен був спричинити до дуже тривалого й болісного процесу реального замирення, котрий розпочався після офіційного припинення війни⁶.

Яскравим підтвердженням останнього положення можуть бути два джерельні свідчення, котрі, так би мовити, впритул прилягають до подій III Сирійської війни, проте не вкладаються в її хронологічні рамки. Аналіз відповідних текстів дав мені змогу прийти до висновку про існування між ними тісного взаємозв'язку і про поступовий характер ушухання єгипетсько-сирійського конфлікту, котре зайняло близько чотирьох років після офіційного замирення⁷.

Перше свідчення міститься у хроніці Євсевія Кесарійського і стосується початку т. зв. Братовбивчої війни, що спалахнула між Селевком Каллініком і його рідним молодшим братом: Антіохом Гієраксом фактично одразу після укладання миру між державами Птолемеїв і Селевкідів: "...за його [Селевка] життя так сталося, що його молодший брат Антігон [тобто Антіох] відмовився прийняти наявний стан речей і спробував узяти владу. Антігонові допомагав Александр – брат його матері Лаодіки, котрий управляв містом Сардам. ...Селевк виграв битву в Лідії, але не зміг заволодіти Сардами або Ефесом, котрим управляв Птолемей. Згодом Селевк бився у другій битві проти Мітрідата в Каппадокії, де 20 тисяч його воїнів були вбиті варварами, а сам він втратив своє життя⁸. ...Антігон, брат Селевка, поширив

⁵ Таким конфліктом стала IV Сирійська війна (221–217 роки) (див.: [Grabowski 2010, *усюди*; Grainger 2010, 195–218; Grainger 2015, 23–40]).

⁶ При цьому слід мати на увазі, що саме укладання миру значною мірою було вимушеним як для Селевка Каллініка, так і для Птолемея Евергета. Перший опинився на порозі міжусобної війни зі своїм молодшим братом, Антіохом Гієраксом (див. нижче), другий – перед лицем тривалого голоду, що охопив Єгипет унаслідок кількарічного періоду низьких розливів Нілу (див. прим. 20).

⁷ У цьому зв'язку варто згадати, що Й. Дройзен інтуїтивно датував завершення III Сирійської війни 239 роком [Дройзен 1995, 256, 270–271].

⁸ Імовірно, мається на увазі поразка Селевка в битві при Анкірі (див. прим. 14), після якої справді ходили чутки про його смерть [P. Trog. Prol. XXVII; Just. XXVII, 2; Plut. Reg. et Imp. XXXIV; *idem*, De Frat. 15; *idem*, De Sollert. 22; Polyæn. IV, IX, 6].

свою владу на Велику Фригію й обклав її жителів поборами. Потім він відрядив стратегів з військом проти Селевка. Але його зрадили власні союзники-варвари⁹. Він втік з нечисленними прибічниками до Магнесії¹⁰. Наступного дня він знову вступив у бій і переміг, отримавши допомогу від Птолемея. Після цього він одружився на дочці Зіела¹¹” ([*Euseb. Chron. I, 251*])¹².

У вищенаведеному уривку згадуються битви в Лідії та при Анкірі, котрі, скоріше за все, датуються відповідно 240 і 240/239 (або 239/238) роками [Bickerman 1943–1944, 78; Will 1978, 75, *not. 16*; Will 1979, 295; Heinen 1984, 423; Huss 2001, 362; Ager 2003, 45; Virgilio 2003, 70–71; Габелко 2006, 498; Балахванцев

⁹ Я схиляюся саме до такого варіанта прочитання цього фрагмента (альтернативний варіант: “Але власні прибічники видали його варварам”) з огляду на існування близького до нього проходу в Юстина [*Just. XXVII, 2, 11*].

¹⁰ Під Магнесією може матися на увазі або Магнесія-на-Меандрі, або Магнесія-біля-Сипілу [Chrubasik 2016, 250–252; пор.: Metcalfe 2005, 33, *not. 77*]. З огляду на згадку про підтримку, надану Гіераксу Птолемеєм III, я схиляюся до першого з двох вищезгаданих варіантів, оскільки Магнесія-на-Меандрі безпосередньо межувала з єгипетськими володіннями в Іонії [пор.: Chrubasik 2016, 251–252].

¹¹ Тобто союзного Птолемеєві (див. нижче) царя Віфінії (пор.: [Habicht 1972, 394–397]). Дуже детальну, хоча й небезспірну, реконструкцію стосунків між Антіохом Гіераксом і Зіелом зробив О. Л. Габелко [Габелко 2006, 225–227], котрий, зокрема, схильний датувати зазначений шлюб 235 роком [Габелко 2006, 498–502].

¹² Про війну між Каллініком і Гіераксом див.: [*AD, 237a; 234a; 229a; Just. XXVII, 2–3; XLI, 4; P. Trog. Prol. XXVII; Strab. XVI, II, 14; Plut. Reg. et Imp. XXXIV; idem, De Frat. 15; idem, De Sollert. 22; Polyae. IV, IX, 6; XVII; VIII, LXI; Athen. XIII, 577f; 593e*]. З приводу різноманітних (часом занадто сміливих) інтерпретацій, припущень і відвертих фантазій, зроблених науковцями у зв’язку із зазначеним конфліктом, (див.: [Bickerman 1943–1944, 76–78; Bengtson 1971, 24–25; Will 1978, 65–78; Will 1979, 294–301; Жигунин 1980, 134–138; Beyer-Rothhoff 1993, 74–76; Mitchell 1993, 20–22; Сапрыкин 1996, 53, 58–60; Ма 1999, 45–46; Huss 2001, 362–363; Voiy 2004, 150–152; Grainger 2010, 176–181; Grainger 2014, 194–195; Балахванцев 2015, 8–9; Балахванцев 2018, 211–214; Chrubasik 2016, 73–81, 250–252; Coşkun *in print, passim*].

2015, 9; Балахванцев 2017, 216, 299; Chrubasik 2016, 74–76¹³]¹⁴. Таким чином, останній зі згаданих Євсевієм епізодів, пов'язаний з отриманою Гієраксом допомогою від Птолемея, має припадати на 238 рік. В усякому разі, з моменту між блискучою перемогою над Каллініком і втечею Гієракса до Магнесії мав пройти доволі тривалий проміжок часу, необхідний для обкладання податками населення Великої Фригії, спростування чуток про загибель Селевка і відрядження проти нього повноцінного війська. Також варто зазначити, що й невдала операція із захоплення Ефеса категорично не вписується в канву III Сирійської війни. До того ж згадка про неї стилістично являє собою невід'ємну частину розповіді про першу сутичку між братами.

Друге свідчення ми знаходимо у творі римського історика IV століття по Р. Х. Флавія Євтропія [Banchich 2007, 309] “Бревіарій від заснування міста”. У цій книзі під 237 роком (див. прим. 16) міститься наступне повідомлення: “...після закінчення Пунічної війни, котра тривала 23 роки¹⁵, римляни, вже маючи блискучу славу, відправили послів до Птолемея, царя Єгипту, з пропозицією допомоги, оскільки цар Сирії Антіох пішов на нього війною. Той висловив вдячність римлянам, але допомоги не прийняв. Бо війну вже було закінчено” [Eutrop. III, I, 1]¹⁶.

У сучасній історіографії побутують три основні погляди на розповідь Євтропія. На думку низки науковців, у ній ідеться про допомогу, запропоновану римлянами Птолемеєві з огляду на III Сирійську війну; при цьому під “царем Антіохом” зазначені дослідники, як правило, розуміють Селевка II (див.: [Hoelbl 2001,

¹³ Я дуже вдячний А. С. Балахванцеву, котрий люб'язно надав мені змогу ознайомитися з рукописом докторської дисертації, підготованої ним до захисту.

¹⁴ З приводу інших варіантів датування зазначених подій див.: [Allen 1983, 34, 197–199; Mitchell 1993, 20; Grainger 2010, 176; Grainger 2014, 195; Coşkun *in print, passim*; пор.: Ма 1999, 46; Erickson 2009, 162].

¹⁵ Йдеться про I Пунічну війну, котра закінчилась у 241 році (див., *in print passim*: [Lampela 1998, 53; Rankov 2011, 149–166]).

¹⁶ За словами Євтропія, одночасно із зазначеним посольством відбувся візит до Риму сиракузького царя Гієрона II, котрий припадав на період консульства Луція Корнелія Лентула і Фульвія Флакка [Eutrop. III, 1, 2; 2], тобто на 237 рік [Бикерман 1976, 215].

54; пор.: Huss 2001, 367–368; Eckstein 2008, 202]). У свою чергу, їхні опоненти вважають, що пізньоримський письменник переказав псевдо-історичну традицію, котра виникла значно пізніше середини III століття; при цьому вони наголошують як на неможливості активного римського втручання у східносередземноморські справи одразу після закінчення виснажливого воєнного протистояння з Карфагеном (див. прим. 15), так і на безглуздісті відповідної пропозиції, буцімто, зробленої римським посольством через кілька років після завершення III Сирійської війни (див., н-д: [Holleaux 1921, 75–76; Winnicki 1989, 82; пор.: Lampela 1998, 49, *not.* 119; Huss 2001, 367–368; Eckstein 2008, 202]). Нарешті, існує й третя точка зору, згідно з якою вищезгадане посольство з берегів Тибру справді було, проте воно обмежилось формальним виразом вдячності за проримський нейтралітет, виявлений Єгиптом під час I Пунічної війни [Lampela 1998, 52–56; Huss 2001, 367–368; Eckstein 2008, 202]¹⁷.

До недавнього часу я був схильний пов'язувати римське посольство з безпосереднім контекстом III Сирійської війни [Зелинський 2017, 157]. Проте серйозна конструктивна критика цієї позиції, висловлена деякими колегами в ході роботи наукової конференції “Эллинистический мир и Рим: контакты и конфликты” (Москва, 2–3 грудня 2016)¹⁸, змусила мене заново проаналізувати зміст відповідного фрагмента. Зокрема, я прийшов до висновку про необхідність його поєднання з вищенаведеним уривком із “Хроніки” Євсевія, а також долучення декількох інших античних наративів¹⁹.

Перш за все варто зазначити, що, згідно з розповіддю Юстина, Евергет, завершуючи III Сирійську війну, уклав угоду про припинення воєнних дій лише із Селевком II [Just. XXVII, 2]. Таким чином, Антіох Гієракс, котрий на той момент мав статус братового

¹⁷ Стосовно єгипетського нейтралітету часів I Пунічної війни і його відверто проримського характеру (див.: [App. Sic. I; Ager 1996, 109–110; Зелинський 2017, 155–163]).

¹⁸ Особливо в вдячний за зауваження й міркування, висловлені з цього приводу А. С. Балахванцевим (Москва), А. В. Васильєвим (Санкт-Петербург) і О. Л. Габелком (Москва).

¹⁹ Водночас я не бачу будь-яких підстав, що спонукали б римських письменників до вигадування історії про посольство, якого насправді не було.

співправителя [*Just.* XXVII, 2], *de jure* залишався у стані війни з Єгиптом. Проте, якщо вірити Євсевію і тому ж таки Юстину, молодший син Лаодіки вирішив за краще проігнорувати вищевказану ситуацію і кинути виклик своєму старшому братові (див. прим. 12).

Після перемоги, здобутої над Гієраксом у Лідії (див. вище), Селевк почував себе настільки упевнено, що вирішив не лише заволодіти головним братовим оплотом – Сардами, а й, у супереч укладеній з Єгиптом угоді, повернути собі втрачений під час III Сирійської війни Ефес (див. вище). Схоже на те, що Каллінік справді мав підстави сподіватися на успішне завершення вищезгаданої авантюри. По-перше, уся увага Птолемея III, ймовірно, була зосереджена на внутрішніх проблемах, пов'язаних з перспективою третього поспіль неврожайного року в Єгипті²⁰. По-друге, залага Ефеса значною мірою складалася з набраних єгипетським стратегом та Евергетовим родичем Птолемеєм Андронахом [Р. Наун. б]²¹ найманців із фракійської Кипсели [Grainger 2010, 167]²²; тоді як останнє місто свого часу висловило безумовну лояльність щодо Селевкового батька Антіоха II [Polyaen. IV, XVI; пор.: Avram 2003, 1205–1206, 1210–1211]. Однак, як видно зі

²⁰ Звичайно, за умови, що битва братів Селевкідів у Лідії (див. вище) і початок третього неврожайного року в Єгипті [Р. Edfou, 8; OGIS, 56; пор.: Панов 2017, 310, прим. 222] припадали на 240 рік. Як правило, неврожайний період у Єгипті, зафіксований у Канопському декреті (березень 238 року) та одному з папірусів Едфу, датується 247–245 роками (див., н-д: [Bonneau 1971, 126–130; Łukaszewicz 1996, 91–98; Huss 2001, 374–375; Manning 2003, 86, not. 108; Ладьнин 2005, 234–238; Grabowski 2010, 183]). Проте відсутність будь-яких згадок про голод у нещодавно відкритому Александрійському синодальному декреті, датованому груднем 243 року [El-Masry et al. 2012, *усюди*], спонукає до перенесення зазначеного катаклізму на період між 242/241 і 240/239 роками. Тобто на проміжок часу, окреслений появою, відповідно, Александрійського і Канопського декретів.

²¹ З приводу різних варіантів ідентифікації цієї доволі загадкової постаті (див.: [Momigliano, Fraser 1950, 107–118; Will 1979, 237–238; Жигунин 1980, 101–112; Buraselis 1982, 124–141, 173–174; Hammond, Walbank 1988, 588–592; Ravazzolo 1996, 123–143; Huss 1998, 238, 241–250; Kosmetatou 2004, 24–29; Ogden 2008, 376–379; Mueller 2009, 96–97; van Oppen de Ruiter 2015b, 470–471; Criscuolo 2017, 6, not. 26]).

²² Стосовно перебування фракійських найманців у птолемеївському Ефесі див.: [Athen. XIII, 593a–b; Bujukkolançı, Engelmann 1991, 140–142].

слів Євсевія, ні Сард, ні Ефеса Селевкові узяти не вдалося. Щоправда, під час облоги останнього загинув Птолемей Андромах – убитий повсталими проти нього фракійськими найманцями [*Athen.* XIII, 593a–b; P. Haun. 6; P. Bour. 6; пор.: Oikonomides 1984, 148–150; Grainger 2010, 167].

Поки Каллінік розפורшував свої сили, його брат встиг заручитися допомогою їхнього спільного швагра Мітрідата II Понтійського (пор.: [*Euseb. Chron.* I, 251; *Just.* XXXVIII, 5; Seibert 1967, 58; Will 1979, 259; Жигунин 1980, 120–121; Heinen 1984, 426; Winnicki 1989, 86 *Przyp.* 38; Сапрыкин 1996, 59–61; Grainger 2014, 191; Grainger 2017, 44]) і перетягти на свій бік частину галатських племен [*Just.* XXVI, 2–3; *Euseb. Chron.* I, 251]. Наслідком стала поразка старшого з братів у битві при Анкірі (див. прим. 8, 14). Навіть зрада галатами Гієракса (див. прим. 9) мало чим допомогла Селевкові. Обурений підступністю останнього, Птолемей вирішив піти на зближення з молодшим Селевкідом. У результаті він надав Гієраксові допомогу проти галатів і сприяв його союзу зі своїм малоазійським партнером – віфінським царем²³ Зієлом²⁴. По суті, ці дії єгипетського володаря можна розцінити як формальне укладення мирної угоди з Антіохом, котрий на той момент, вірогідно, вже прийняв царський титул (див.: [Ma 1999, 45; Huss 2001, 363; Erickson 2009, 161–165; Grainger 2014, 194–195; Chrubasik 2016, 73–74, 90–101])²⁵.

Приблизно в цей же час на береги Нілу прибуло римське посольство, котре від імені республіки справді збиралося посилено віддячити Птолемеєві за приязну позицію, зайняту Єгиптом під

²³ А. С. Балахванцев вважає, що це був другий шлюб Гієракса, одруженого раніше на дочці каппадокійського династа Аріарамна (Аріамена) [Балахванцев 2018, 132]. Проте з огляду на юний вік молодшого з братів Селевкідів – у 238 році йому було приблизно 18 (пор.: [*Just.* XXVII, 2; Ogen 1999, 131]) – я сумніваюсь у доцільності висновку, зробленого російським дослідником.

²⁴ Стосовно союзницьких відносин між Птолемеєм III і Зієлом (див.: [Rigsby 1996, 118–121, № 11]).

²⁵ Додатковим аргументом на користь царського статусу Гієракса може бути згаданий Плутархом пурпуровий плащ, який той носив одразу після переможної битви при Анкірі ([*Plut. Reg. et Imp.* XXXIV; *idem*, De Frat. 15], а також – проблематичний у плані датування анекдот, переданий Полієном [Polyaen. IV, XVII]).

час I Пунічної війни. З огляду на постійні контакти із союзними грецькими полісами, розташованими в Південній Італії та на Сицилії (пор.: [Rigsby 1996, 147–152; Lampela 1998, 54–55; Rankov 2011, 151–164; Зелінський 2017, 157–158]), і певною мірою на власні торговельні зв'язки із самими елліністичними монархіями [*Plut. Arat.* 12; пор.: Lampela 1998, 55] римляни були непогано обізнані із загальною ситуацією у Східному Середземномор'ї²⁶. Відповідно, вони, безперечно, знали як про попередню відсутність мирної угоди між Птолемеем III та Антіохом Гіераксом, так і про неможливість останнього адекватно “віддячити” Риму за пропозицію чи навіть надання військової допомоги, скерованої проти нього. Можливо, до берегів Тибру навіть долетіли хибні чутки про загибель Селевка II в битві при Анкірі (див. прим. 8), наслідком чого стало йменування Антіоха царем Сирії (див. вище). Проте, оскільки останню інформацію про малоазійські справи римляни, скоріше за все, отримали від учасників других панеллінських Асклепій, що відбулися пізньою весною 238 року²⁷, вони не могли знати про мирну угоду і союз, укладені ближче до кінця цього року між Евергетом і Гіераксом. Таким чином, як пропозиція римських послів, так і реакція на неї з боку александрійського володаря цілковито відповідають загальному перебігу подій, що мали місце на початку 230-х років у середземноморському регіоні.

²⁶ Зокрема, свідченням на користь римської обізнаності в малоазійських справах може бути лист, надісланий квіритами до Селевка II чи III з пропозицією дружби в обмін на пільги для підвладного Селевкідам Іліону [*Suet.* V, 25; Rejko 1991, 34–35; пор.: Huss 2001, 367F, *Anm.* 103; Grainger 2002, 10–11; Eckstein 2008, 31]. Стосовно сумнівів щодо автентичності зазначеного листа (див.: [Holleaux 1921, 46–60; Bengtson 1955, 460–462; Will 1979, 296; Lampela 1998, 248–249]).

²⁷ Про коські Асклепії див.: [Rigsby 1996, 106–153]. Прийняте мною датування перших панеллінських Асклепій 242 роком базується на хронологічних викладках Ю. М. Кузьміна [Кузьмін 2013, 14, прим. 13, 33, прим. 34]. У разі ж правильності більш поширеного датування перших Асклепій 241 роком (див.: [Bengtson 1955, 459; Rigsby 1996, 107; Buraselis 2004, 15; Paschidis 2007, 368]), останні новини з Малої Азії могли потрапити до Італії разом з коськими феорами, котрі у 238 році сповіщали елліністичний світ про організацію наступних агонів, присвячених Асклепію (пор.: [Rigsby 1996, 121–124, № 12]).

На завершення залишилося додати кілька слів про наслідки ефеської авантюри Селевка. Гадаю, що Каллінік за будь-яку ціну був готовий залагодити спровокований ним конфлікт і умовити Евергета розірвати союзницькі стосунки з Гіераксом. Тим більше що останній спробував поширити свій вплив навіть на Месопотамію. Так, ми знаємо про заворушення, котре, згідно зі свідченням місцевих астрономічних щоденників, розпочалося в червні 238 року у Вавилоні [AD, 237a; 234a; Воіу 2004, 150; Воіу 2010, 9; Балахванцев 2015, 7, 9; Балахванцев 2017, 216, 372–373; пор.: Grainger 2010, 178]. Воно, безперечно, було пов'язане з появою за Тавром війська, надісланого туди Антіохом ще до інциденту з галатами [Euseb. Chron. I, 251]. Згодом, упевнений у безпеці свого малоазійського домену, Гіеракс²⁸, ймовірно, у 1-й половині 237 року, особисто очолив військову експедицію до Північної Месопотамії. Там, будучи пораним у битві проти власних близьких родичів Ахея та Андромаха²⁹, Антіох завдяки військовій хитрості зумів зберегти значну частину своєї армії ([P. Trog. Prol. XXVII; Polyæn. IV, XVII])³⁰ і повернутися до Малої Азії (див. нижче).

Поки Ахей і Андромах намагалися поставити переможну крапку у Братовбивчій війні, Селевк вів переговори з Птоlemeєм про укладення ще однієї угоди, котра певною мірою переглядала умови попереднього мирного договору. Як можна судити з подальших подій, Каллінік не лише повернув Евергету відібрані

²⁸ Згідно із запропонованою мною реконструкцією подій, ця впевненість базувалася на союзі з Птоlemeєм Евергетом.

²⁹ Ймовірно, у цьому разі йдеться про братів матері Каллініка і Гіеракса, Лаодіки I, котрі, подібно до неї й згадуваного вище Александра були синами Ахея-старшого пор.: [Polyb. IV, 51; Woerrle 1975, 59–88; Ogden 1999, 131–132; D'Agostini 2013, 87–106].

³⁰ Я згоден з точкою зору, яку незалежно один від одного висловили А. С. Балахванцев і Дж. Грейнджер, стосовно недоцільності датування месопотамського епізоду початком 220-х років, коли Антіох Гіеракс був змушений вести запеклу боротьбу з Атталом I Пергамським; при цьому з огляду на дуже насичений малоазійський період Братовбивчої війни (див. вище) я не бачу можливості віднести його на кінець 240-х років, як це роблять обидва дослідники [Балахванцев 2015, 8–10; Балахванцев 2018, 211–214; Grainger 2015, 58].

в нього Дамаск і, ймовірно, Ортосію³¹, а й остаточно відступив на північ від річки Елевтеру. Як неодноразово стверджував Дж. Грейнджер, на такий стан речей вказують події, пов'язані з воєнною інтерлюдією до IV Сирійської війни (див. прим. 5). Зокрема, англійський дослідник переконливо продемонстрував, що на момент першої спроби вторгнення селевкідських військ на птоlemeївську територію, здійсненої у 221 році, Дамаск мав бути за передовою лінією птоlemeївської оборони [Grainger 1991, 95; Grainger 2010, 209–212; Grainger 2015, 10–11, 36; пор.: Hoelbl 2001, 130; Grabowski 2010, 163, 281]³².

У свою чергу, Птоlemeй III в обмін на вищевказану поступку відмовив у союзницькій підтримці Антіоху Гієраксу. Зокрема, Юстин, розповідаючи про обставини смерті молодшого з братів Селевкідів, котрий загинув у 227 році ([Euseb. Chron. I, 253; пор.: Grainger 2010, 181], говорить про Евергета як про Антіохового ворога [Just. XXVII, 3]). Оскільки ж остаточною провинна за необхідність вищезгаданої територіальної поступки лягла на Андромаха, котрий дозволив обдурити себе Гієраксові [Polyaen. IV, XVII], цей близький царський родич (див. прим. 29) був відправлений до Єгипту як односторонній гарант дотримання Селевком прийнятих на себе мирних зобов'язань (пор.: [Polyb. IV, 51])³³.

Проте ця, здавалось би, перемога єгипетської дипломатії зрештою обернулася для третього александрійського володаря тери-

³¹ Поблизу від Ортосії було знайдено монети, що належали як Птоlemeю III Евергету, так і його синові Птоlemeю IV Філопатору [Cohen 2006, 212, not. 3].

³² Варто зазначити, що сам Дж. Грейнджер, незважаючи на вищевказані власні висновки, ухиляється від визначення обставин переходу Дамаска назад – від Селевка до Птоlemeя [Grainger 2010, 190]. Справа в тому, що сама ідея післявоєнної сутички між Евергетом і Каллініком є неприйнятною для англійського дослідника, оскільки подібний стан речей суперечить його генеральній концепції однієї війни протягом одного царювання (пор.: [Grainger 2010, *усюди*; Grainger 2014, *усюди*; Grainger 2015, 23–40, 98–129]).

³³ Щодо інших міркувань стосовно обставин, через які Андромах опинився в єгипетському полоні, (див.: [Bouché-Leclercq 1903, 276, 298; Will 1979, 314–315; Beyer-Rothhoff 1993, 73, *Anm.* 257; Huss 2001, 390, *Anm.* 27; Grainger 2010, 181; Grainger 2015, 58 (з іншою точкою зору); Chrubasik 2016, 104 not. 137; Балахванцев 2017, 211–212]).

торіальними втратами. Миттєвою реакцією недооціненого Гієракса на зраду єгипетського союзника стало зайняття ним низки нещодавно здобутих Євергетом форпостів на азійському березі Геллеспонту на чолі з Птолемаїдою/Ларисою³⁴, а також розташованої на Херсонесі Фракійському Лісімахії. На цю обставину вказують монети молодшого Селевкіда, котрі карбувалися в містах зазначеного регіону, починаючи із середини 230-х років [Cohen 1995, 83; Цветкова 2008, 228; Chrubasik 2016, 77, 100, 113, 115; пор.: Ma 1999, 45; Raunov 2015, 271].

Також, скоріше за все, згодом під владу Гієракса потрапили й два іонійські міста – Теос і Колофон. Як відомо, зазначені поліси, котрі у 241 році перебували у складі держави Птолемеїв [Robert 1974, 183–184; також див. вище], на початку 220-х років опинилися під владою пергамського царя Аттала I [Polyb. V, 77; Бенгтсон 1982, 275; Ma 1999, 46; Huss 2001, 432; Chrubasik 2016, 83; пор.: Allen 1983, 44–59; Metcalfe 2005, 34, *not.* 83]. Останній же у відомих нам джерелах виступає як запеклий і послідовний ворог Антіоха Гієракса [OGIS, 271; 274–275; 278–280; Euseb. Chron. I, 253; пор.: P. Trog. Prol. XXVII; Just. XXVII, 3], тоді як не існує ніяких вказівок на воєнні сутички між Пергамом і Єгиптом³⁵. Отже, Теос і Колофон могли потрапити до Аттала лише від молодшого з братів Селевкідів, котрий, у свою чергу, за невідомих обставин відібрав їх у Євергета³⁶.

³⁴ Вже в добре відомому списку дельфійських теородоків, датованому 230–220 роками (пор.: [Cohen 1995, 124, *not.* 3]), зазначене місто знову вказується під своєю автентичною назвою [Plassart 1921, 48; Cohen 1995, 157–159; пор.: Grabowski 2013, 70].

³⁵ У сучасних наукових колах скоріше побутує думка, згідно з якою в зазначений період Аттал I був другом і союзником Птолемея Євергета (див.: [Heinen 1984, 429–431; Beyer-Rotthoff 1993, 76–80; Hoelbl 2001, 54; Huss 2001, 363–364; Grainger 2010, 181–184]); з чим я все ж таки не можу погодитися.

³⁶ Також я готовий припустити, що у проміжок часу між 235/234 і 232/231 роками сили Гієракса, розташовані в сусідній Магнесії-на-Меандрі (див. прим. 3), вели регулярні воєнні дії проти птолемеївського Мілета (див. вище). Так, у разі слушності датування, запропонованого М. Вьоррле і підтриманого низкою дослідників, саме протягом вищевказаного періоду посаду мілетського епонімного чиновника, стефанафора пор.: [Sherk 1992, 229–232], символічно виконував бог Аполлон

Таким чином, Птолемей III хоча й повернув собі територію, що входила до складу його держави на початку царювання (див. вище), але зробив це ціною бою часткової втрати декількох територіальних надбань часів III Сирійської війни³⁷. До того ж у цьому епізоді третій александрійський володар уперше продемонстрував характерну для нього й надалі союзницьку ненадійність, що, зрештою, не могло не призвести до формування негативного політичного реноме держави Птолемеїв (пор.: [Зелінський 2003, 67–72; Зелінський 2010, 433–434]). Повертаючись же до перших рядків цієї наукової розвідки, можна зазначити, що добре відомий вислів “війну легко розпочати, але важко закінчити” не завжди буває слушний. Іноді війні важко покласти край навіть після її офіційного закінчення.

СКОРОЧЕННЯ

AD – Astronomical Diaries and Related Texts from Babylonia. Vienna.

AFP – Archiv für Papyrusforschung und verwandte Gebiete. Berlin.

I.Milet – Inschriften von Milet. Berlin – New York.

OGIS – Orientis Graecae Inscriptiones Selectae. Leipzig.

SEG – Supplementum Epigraphicum Graecorum. Leiden.

SIG – Sylloge Inscriptionum Graecarum. Leipzig.

ZPE – Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik. Köln.

ЛІТЕРАТУРА

Балахванцев А. С. Великое противостояние: Селевк II Каллик и Аршак I // **Вестник Воронежского государственного университета**. Серия: история, политология, социология. 2015. № 1.

[SIG, 322; пор.: Metcalfe 2005, 169–173; з іншим датуванням: Sherk 1992, 231]. Зайняття ж “громадянином богом” подібних почесних посад, що потребували неабияких матеріальних витрат, як правило, спричинялося скрутною економічною ситуацією в полісі [Sherk 1992, 231; Dmitriev 2005, 45–46, 63]. Остання ж у нашому випадку могла виникнути внаслідок перманентних сутичок з військами Антіоха. Окрім цього, на проблеми воєнного характеру також може вказувати близький за часом лист мілетців до громадян міста Кіуса, у якому вони скаржаться на негаразди, пов’язані з війною [I. Milet. 36; пор.: Chaniotis 2005, 122].

³⁷ Згідно зі свідченнями Полібія і Тита Лівія, Евергетові все-таки вдалося зберегти або повернути частину фракійських і геллеспонтських володінь [Polyb. V, 34; Liv. XXXI, 16].

Балахванцев А. С. Политическая история ранней Парфии: Дисс. докт. ист. наук/ Институт востоковедения РАН. Москва, 2017 (Рукопис).

Бенгтсон Г. Правители эпохи эллинизма: Пер. с нем. Москва, 1982.

Бикерман Э. Хронология Древнего мира: Пер. с англ. Москва, 1976.

Габелко О. Л. Анатолийское этнополитическое койне и особенности эллинизма в Малой Азии (на примере Вифинского царства): Дис... докт. ист. наук: 07.00.03 / Каз. гос. ун-т. Казань, 2006.

Дройзен И. История эллинизма: Пер. с нем.: в 3 т. Т. 3. Ростов-на-Дону, 1995.

Жигунин В. Д. Международные отношения эллинистических государств в 280–220 гг. до н. э. Казань, 1980.

Зелінський А. Л. Деградація птолемейівської зовнішньополітичної доктрини у 20-х роках III століття до Р. Х. як ціна мирного існування елліністичного Єгипту // Східний світ. 2003. № 1.

Зелінський А. Л. Александрійські фараони та їхні піддані. Зміцнення влади перших Птолемейів. Київ, 2010.

Зелинский А. Л. О характере и причинах египетского нейтралитета во время Первой Пунической войны // Пунические войны: история великого противостояния. Военные, дипломатические, идеологические аспекты борьбы между Римом и Карфагеном / Ред. О. Л. Габелко, А. В. Короленков. Санкт-Петербург, 2017.

Кузьмин Ю. Н. Аристократия Берои в эпоху Эллинизма. Москва, 2013.

Ладынин И. А. Оформление культа “Богов-Эвергетов” в птолемеевском Египте в 240–230-е гг. до н. э. и его египетские коннотации // Мнемон. Вып. 4 (2005).

Ладынин И. А. Третья Сирийская война и захват Птолемеем III в Азии культовых предметов в сведениях книги Даниила и Порфирия Тирского // Antiquitas Aeterna. Вып. 2. 2007.

Панов М. В. Историко-биографические и мифологические надписи Позднего времени. Новосибирск, 2017.

Сапрыкин С. Ю. Понтийское царство. Государство греков и варваров в Причерноморье. Москва, 1996.

Цветкова Ю. История на Тракийския Херсонес (от Троянската война до времето на римското завоевание). Велико Търново, 2008.

Ager Sh. **Interstate Arbitrations in the Greek World, 337–90 B.C.** Berkeley – Los Angeles – London, 1996.

Ager Sh. An uneasy balance: From the death of Seleucus to the battle of Raphia // **A companion to the Hellenistic world** / Ed. A. Erskine. Malden (MA) – Oxford, 2003.

Allen R. **The Attalid kingdom. A Constitutional History.** Oxford, 1983.

Altenmueller H. Bemerkungen zum Ostfeldzug Ptolemaios' III. nach Babylon und in die Susiana im Jahre 246/5 // **Festschrift fuer Gernot Wilhelm anlaesslich seines 65. Geburtstages am 28. Januar 2010** / Hrsgb. I. Fincke. Dresden, 2010.

Avram A. Antiochos II Théos, Ptolémée II Philadelphie et la mer Noire // **Comptes-rendus des séances de l'année – Académie des inscriptions et belles-lettres.** 2003. № 3.

Bagnall R. Ptolemaic foreign correspondence in P. Tebt. 8 // **The journal of Egyptian archaeology.** V. 61 (1975).

Bagnall R. **The Administration of the Ptolemaic Possessions Outside Egypt.** Leiden, 1976.

Banchich Th. The Epitomizing Tradition in Late Antiquity // **A Companion to Greek and Roman Historiography:** in 2 v. V. 1 / Ed. J. Marincola. Oxford, 2007.

Bengtson H. Randbemerkungen zu den koischen Asylieurkunden // **Historia.** V. 3. 1955.

Bengtson H. **Die Inschriften von Labranda und die Politik des Antigonos Dason.** Muenchen, 1971.

Beyer-Rothhoff B. **Untersuchungen zur Aussenpolitik Ptolemaios' III.** Bonn, 1993.

Bickermann E. Notes on Seleucid and Parthian chronology // **Berytus.** 1943–1944. № 2.

Boiy T. **Late Achaemenid and Hellenistic Babylon.** Leuven, 2004.

Boiy T. Royal and satrapal armies in Babylonia during the Second Diadoch War. The Chronicle of the Successors on the events during the seventh year of Philip Arrhidaeus (=317/316 BC) // **The Journal of Hellenic Studies.** V. 130 (2010).

Bonneau D. Le fisc et le Nil, incidences des irrégularités de la crue du Nil sur la fiscalité foncière dans l'Égypte grecque et romaine. Paris, 1971.

Bouché-Leclercq A. Histoire des Lagides: In 4 v. V. 1. Paris, 1903.

Buraselis K. Das hellenistische Makedonien und die Aegäis: Forschungen zur Politik des Kassandros und der drei ersten Antigoniden im Aegaeischen Meer und in Westkleinasien. München, 1982.

*Buraselis K. Some remarks on the Koan Asyilia (242 B.C.) against its International Background // **The Hellenistic Polis of Kos. State, Economy and Culture** / Ed. K. Hoeghammar. Uppsala, 2004.*

*Burstein S. Ptolemy III and the Dream of Reuniting Alexander's Empire // **Ancient history bulletin**. 2016. № 3–4.*

*Büyükkolancı M., Engelmann H. Inschriften aus Ephesos // **ZPE**. 1991. Bd. 86.*

Chanotis A. War in the Hellenistic World: A Social and Cultural History. Oxford, 2005.

Chrubasik B. Kings and Usurpers in the Seleukid Empire. The Men who would be King. Oxford, 2016.

*Criscuolo L. Ptolemy the Son: A Pretended Co-regency? // **Ancient Society**. 2017. V. 47.*

Cohen G. The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and Asia Minor. Berkeley, 1995.

Cohen G. The Hellenistic Settlements in Syria, the Red Sea Basin, and North Africa. Berkeley, 2006.

*Coşkun A. The War of Brothers, the Third Syrian War, and the Battle of Ankyra (246–241 BC): a Re-Appraisal // **War within the Family – the First Century of Seleucid Rule**. Proceedings of Seleucid Study Day III = Panel at the VIIth Celtic Conference of Classics, Bordeaux Sept. 2012 / Ed. K. Erickson. Swansea (*in print*).*

*D'Agostini M. La strutturazione del potere seleucidico in Anatolia. Il caso di Acheo il Vecchio e Alessandro di Sardi // **Erga-Logoi**. 2013. № 1.*

*Delev P. From Koroupedion to the Beginning of the Third Mithridatic War (281–73 BCE) // **A Companion to Ancient Thrace** / Ed. J. Valeva, E. Nankov, D. Graninger. Oxford – Malden (MA), 2015.*

Dmitriev S. City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor. Oxford, 2005.

Eckstein A. Rome Enters the Greek East: From Anarchy to Hierarchy in the Hellenistic Mediterranean, 230–170 BC. Malden (MA) – Oxford, 2008.

Ehling K. Unruhen, Aufstaende und Abfallbewegungen der Bevoelkerung in Phoenikien, Syrien und Kilikien unter den Seleukiden // **Historia.** V. 52 (2003).

El-Masry Y. et al. Das Synodaldekret von Alexandria aus dem Jahre 243 v. Chr. Hamburg, 2012.

Erickson K. The Early Seleucids, Their Gods and Their Coins: Dis... PhD / University of Exeter. Exeter, 2009.

Gauthier Ph. Samothrace, Hippomédon et les Lagides // **Historia.** 1979. V. 28.

Gehrke H.-J. Geschichte des Hellenismus. Muenchen, 1990.

Grabowski T. Ostatni Triumf Ptolemeuszy. Czwartha Wojna syryjska (221–217 p. n. e.). Kraków, 2010.

Grabowski T. Ptolemaic Foundations in Asia Minor and the Aegean as the Lagids' Political Tool // **Electrum.** V. 20 (2013).

Grainger J. Hellenistic Phoenicia. Oxford, 1991.

Grainger J. The Roman war of Antiochos the Great. Leiden – Boston, 2002.

Grainger J. The Syrian Wars. Leiden – Boston, 2010.

Grainger J. Hellenistic and Roman Naval Warfare 336–31 BC. Barnsley, 2011.

Grainger J. The Rise of the Seleukid Empire (323–223 BC): Seleukos I to Seleukos III. Barnsley, 2014.

Grainger J. The Seleukid Empire of Antiochus III (223–187 BC). Barnsley, 2015.

Grainger J. Great Power Diplomacy in the Hellenistic World. New York, 2017.

Habicht Ch. Gottmenschentum und griechische Staedte (ed. 2). Muenchen, 1970.

Habicht Ch. Ziaelas, Koenig von Bithynien // **Pauly – Wissowa Realencyclopaedie der classischen Altertumswissenschaft.** 1972. Bd. XVII.

Hammond N. G. L., Walbank F. W. A History of Macedonia: in III v. V. III. Oxford, 1988.

Hauben H. L'expédition de Ptolémée III en Orient et la sédition domestique de 245 av. J.-C. Quelques mises au point // **AFP.** 1990. Bd. 36.

Heinen H. The Syrian-Egyptian Wars and the new kingdoms of Asia Minor // **The Cambridge Ancient History**: In XII v. (Ed. 2). V. VII. P. 1. Cambridge – London – New-York – New-Rochelle – Melbourne – Sydney, 1984.

Hoelbl G. **A History of the Ptolemaic Empire**: Transl. from germ. London – New-York, 2001.

Holleaux M. **Rome, la Grèce et les monarchies hellénistiques au III-e siècle av. J.-C. (273–205)**. Paris, 1921.

Huss W. Ptolemaeos der Sohn // **ZPE**. 1998. Bd. 121.

Huss W. **Aegypten in hellenistischer Zeit: 332–30 v. Chr.** München, 2001.

Huss W. **Verwaltung des ptolemäischen Reichs**. München, 2011.

Johstono P. **Military Institutions and State Formation in the Hellenistic Kingdoms**: Dis... PhD / Duke University. Durham, 2012.

Kosmetatou E. Bilistiche and the Quasi-Institutional Status of Ptolemaic Royal Mistress // **AFP**. 2004. Bd. 50.

LaBuff J. **Karian Sympoliteiai: Causes and Implications of Political Merger at the Periphery of the Greek World**: Diss... PhD / The University of Pennsylvania. Philadelphia, 2010.

Lampela A. **Rome and the Ptolemies of Egypt: The Development of Their Political Relations, 273–80 B.C.** Helsinki, 1998.

Lukaszewicz A. Remarques sur P. Edfou 8 // **The Journal of Juristic Papyrology**. 1996. V. 26.

Ma J. **Antiochos III and the Cities of Western Asia Minor**. Oxford, 1999.

Manning J. **Land and Power in Ptolemaic Egypt. The Structure of Land Tenure**. Cambridge, 2003.

Meadows A. Two ‘Double’ Dedications at Ephesus and the Beginning of Ptolemaic Control of Ionia // **Gephyra**. 2013. Vol. 10.

Metcalf M. **Reaffirming Regional Identity: Cohesive Institutions and Local Interactions in Ionia 386–129 BC**: diss... PhD / University of London. London, 2005.

Mitchell S. **Anatolia. Land, Men, and Gods in Asia Minor**: In II v. V. I. Oxford, 1993.

Momigliano A., Fraser P. A New Date for the Battle of Andres? A Discussion // **The Classical Quarterly**. 1950. № 3–4.

Mueller S. **Das hellenistische Koenigspaar inder medialen Repraesentation: Ptolemaios II. und Arsinoe II.** Berlin – New York, 2009.

Ogden D. Polygamy, Prostitutes, and Death: The Hellenistic Dynasties. Swansea, 1999.

Ogden D. Bilistiche and the Prominence of Courtesans in the Ptolemaic Tradition // Ptolemy II Philadelphus and his World / Ed. P. McKechnie, Ph. Guillaume. Leiden – Boston, 2008.

Oikonomides A. The Death of Ptolemy “The Son” at Ephesos and P. Bouriant 6 // ZPE. Bd. 56 (1984).

Paunov E. Introduction to the Numismatics of Thrace, ca. 530 bce–46 ce // A Companion to Ancient Thrace / Ed. J. Valeva, E. Nankov, D. Graninger. Oxford – Malden (MA), 2015.

Piejko F. Episodes from the Third Syrian War in a Gurob Papyrus, 246 B.C. // AFP. 1990. Bd. 36.

Piejko F. Antiochus III and Ilium // AFP. 1991. Bd. 37.

Plassart A. Inscriptions de Delphes, la liste des Theorodoques // Bulletin de Correspondance Hellénique. 1921. V. 45.

Rankov B. A War of Phases: Strategies and Stalemates 264–241 // A Companion to the Punic Wars / Ed. D. Hoyos. Oxford, 2011.

Ravazzolo C. Tolemeo Figlio di Tolemeo II Filadelfeo // Studi Ellenistici. 1996. Vol. 8.

Rigsby K. Asyilia. Territorial Inviolability in the Hellenistic World. Berkeley – Los Angeles – London, 1996.

Robert L. Opera minora selecta: in VII t. T. IV. Amsterdam, 1974.

Rostovtzeff M. A Note on the New Inscription from Samothrace // The American Journal of Philology. 1940. № 2.

Şahin S. Ehrendekret fuer Hippomedon aus Priapos (Karabiga). Statthalter des Ptolemaios III. Euergetes? // Epigraphica Anatolica. 1984. V. 4.

Seibert J. Historische Beiträge zu den Dynastischen Verbindungen in hellenistischer Zeit. Wiesbaden, 1967.

Sherk R. The Eponymous Officials of Greek Cities IV. The Register Part III Thrace, Black Sea Area, Asia Minor // ZPE. 1992. Bd. 93.

van Oppen de Ruiter B. Berenice II Euergetis. Essays in Early Hellenistic Queenship. New York, 2015a.

van Oppen de Ruiter B. The Marriage of Eirene and Eunostos of Soli: An Episode in the Age of the Successors // Athenaeum. 2015b. № 2.

Will É. Virgilio B. Lancia, diadema e porpora. Il re e la regalità ellenistica (ed. 2). Pisa, 2003.

Will É. Comment on écrit l'histoire hellénistique // **Historia**. 1978. Vol. 27.

Will É. **Histoire politique du monde hellénistique (323–30 av. J.-C.)**, T. 1. **De la mort d'Alexandre aux avènements d'Antiochos III et de Philippe V** (2 éd.). Nancy 1979.

Winnicki J.-K. **Operacje wojskowe Ptolemeuszów w Syrii**. Warszawa, 1989.

Woerrle M. Antiochos I., Achaios der Aeltere und die Galater. Eine neue Inschrift in Denizli // **Chiron**. V. 5 (1975).

REFERENCES

Balakhvantsev A. S. (2015), “Velikoye protivostoyaniye: Selevk II Kallinik i Arshak I”, *Vestnik Voronezhskogo gosudarstvennogo universiteta*, Seriya: istoriya, politologiya, sociologiya, № 1, pp. 5–12. (In Russian).

Balakhvantsev A. S. (2017), *Politicheskaya istoriya rannej Parfii*. Diss. dokt. ist. / Institut vostokovedeniya RAN, Moskva. Manuscript. (In Russian).

Bengtson G. (1982), *Praviteli epokhi ellinizma*, translated by E. D. Frolov, Nauka, Moskva. (In Russian).

Bikerman E. (1976), *Khronologiya drevnego mira*, translated by I. M. Steblin-Kamenskij, Nauka, Moskva. (In Russian).

Gabelko O. L. (2006), *Anatolijskoye etnopoliticheskoye kojne i osobennosti ellinizma v Maloj Azii (na primere Vifinskogo tsarstva)*: diss... dokt. Ist. / Kazanskij gosudarstvennyj universitet, Kazan. (In Russian).

Drojszen I. (1995), *Istoria Ellinizma: v 3-kh t.* T. 3, translated by M. Shelgunov and E. Tsimmermann, Feniks, Rostov-na-Donu.

Zhiginun V. D. (1980), *Mezhdunarodnyye otnosheniya ellinisticheskikh gosudarstv v 280–220 gg. do n. e.*, Izd-vo Kazanskogo unta, Kazan. (In Russian).

Zelinskyi A. L. (2003), “Dehradatsiya ptolemeyivskoyi zovnishnyopolitychnoyi doktryny u 20-kh rokakh III stolittya do R. Kh. yak tsina myrnoho isnuvannya ellinistychnoho Yehyptu”, *Shidnij svit*, № 1, pp 67–72. (In Ukrainian).

Zelinskyi A. L. (2010), *Aleksandrivski faraony ta yikhni piddani. Zmitsnennya vlady pershykh Ptolemeyiv*, Akademperiodyka, Kyiv. (In Ukrainian).

Zelinsky A. L. (2017), “O kharaktere i prichinakh yegipetskogo nejtraliteta vo vremya Pervoj Punicheskoy vojny”, *Punicheskoye vojny: istoriya velikogo protivostoyaniya. Voennyye, diplomaticheskoye, ideologicheskoye aspekty borby mezhdru Rimom I Karfagenom* / red. O. L. Gabelko, A. V. Korolenkov, Juventa, Sankt-Peterburg, pp. 155–163. (In Russian).

Kuzmin Yu. N. (2013), *Aristokratiya Beroyi v epokhu ellinizma, Universitet Pozharskogo*, Moskva. (In Russian).

Ladynin I. A. (2005) «Oformlemiyе kulta “Bogov-Evergetov” v ptolemeevskom Yegipte v 240–230-ye gg. Do n.e. i yego yegipetskiye konnotatsiyi», *Mnemon*, v. 4, pp. 225–238. (In Russian).

Ladynin I. A. (2007), “Tretya Sirijskaya vojna I zakhvat Ptolemeyem III v Aziyi kultovykh predmetov v svedeniyakh knigi Daniyila i Porfiriya Tirskogo”, *Antiquitas Aeterna*, v. 2, pp. 273–287. (In Russian).

Panov M. V. (2017), *Istoriko-geograficheskoye i mifologicheskoye nadpisi pozdnego vremeni*, M. V. Panov, Novosibirsk. (In Russian).

Saprykin S. Yu. (1996), *Pontijskoye tsarstvo. Gosudarstvo grekov I varvarov v Prichernomor'ye*, Nauka, Moskva. (In Russian).

Tsvetkova Ju. (2008), *Istoriya na Trakijskiya Khersones (ot Trojanskata vojna do vremeto na rimskoto zavoevaniye)*, Faber, Veliko Turnovo. (In Bulgarian).

Ager Sh. (1996), *Interstate Arbitrations in the Greek World, 337–90 B.C.*, University of California Press, Berkeley – Los Angeles – London.

Ager Sh. (2003), “An uneasy balance: From the death of Seleucus to the battle of Raphia”, Erskine A. (Ed.), *A companion to the Hellenistic world*, Blackwell Publishing, Malden (MA) – Oxford.

Allen R. (1983), *The Attalid kingdom. A Constitutional History*, Clarendon Press, Oxford.

Altenmueller H. (2010), “Bemerkungen zum Ostfeldzug Ptolemaios' III. nach Babylon und in die Susiana im Jahre 246/5”, Fincke I. (Ed.), *Festschrift fuer Gernot Wilhelm anlaesslich seines 65. Geburtstages am 28. Januar 2010*, Islet Verlag, Dresden, pp. 27–44.

Avram A. (2003), “Antiochos II Théos, Ptolémée II Philadelphie et la mer Noire”, *Comptes-rendus des séances de l'année – Académie des inscriptions et belles-lettres*, № 3, pp. 1181–1213.

Bagnall R. (1975), “Ptolemaic foreign correspondence in P. Tebt. 8”, *The journal of Egyptian archaeology*, V. 61, pp. 168–180.

Bagnall R. (1976), *The Administration of the Ptolemaic Possessions Outside Egypt*, E.J. Brill, Leiden.

Banchich Th. (2007), “The Epitomizing Tradition in Late Antiquity”, Marincola J. (Ed.), *A Companion to Greek and Roman Historiography*: in 2 v. V. 1, Blackwell Publishing Ltd, Oxford, pp. 305–311.

Bengtson H. (1955), “Randbemerkungen zu den koischen Asylierkunden”, *Historia*, V. 3, pp. 456–463.

Bengtson H. (1971), *Die Inschriften von Labranda und die Politik des Antigonos Doston*, Bayerische Akademie der Wissenschaften, Muenchen.

Beyer-Rothhoff B. (1993), *Untersuchungen zur Aussenpolitik Ptolemaios' III*, Habelt, Bonn.

Bickermann E. (1943–1944), “Notes on Seleucid and parthian chronology”, *Berytus*, № 2, pp. 73–83.

Boiy T. (2004), *Late Achaemenid and Hellenistic Babylon*, Peeters, Leuven.

Boiy T. (2010), “Royal and satrapal armies in Babylonia during the Second Diadoch War. The Chronicle of the Successors on the events during the seventh year of Philip Arrhidaeus (=317/316 BC)”, *The Journal of Hellenic Studies*, Vol. 130, pp. 1–13.

Bonneau D. (1971), *Le fisc et le Nil, incidences des irrégularités de la crue du Nil sur la fiscalité foncière dans l’Egypte grecque et romaine*, Editions Cujas, Paris.

Bouché-Leclercq A. (1903), *Histoire des Lagides*: In 4 t. T. 1, E. Leroux, Paris.

Buraselis K. (1982), *Das hellenistische Makedonien und die Aegeais: Forschungen zur Politik des Kassandros und der drei ersten Antigoniden im Aegaesischen Meer und in Westkleinasien*, C. H. Beck, München.

Buraselis K. (2004), “Some remarks on the Koan Asyilia (242 B.C.) against its International Background”, Hoeghammar K. (ed.), *The Hellenistic Polis of Kos. State, Economy and Culture*, Acta Universitatis Upsalientis, Uppsala.

Burstein S. (2016), “Ptolemy III and the Dream of Reuniting Alexander’s Empire”, *Ancient history bulletin*, № 3–4, pp. 77–86.

Büyükkolancı M., Engelmann H. (1991), “Inschriften aus Ephesos”, *ZPE.*, Bd. 86, pp. 137–144.

Chanotis A. (2005), *War in the Hellenistic World: A Social and Cultural History*, Blackwell Publishing, Oxford.

- Chrubasik B. (2016), *Kings and Usurpers in the Seleukid Empire. The Men who would be King*, Oxford University Press, Oxford.
- Criscuolo L. (2017), “Ptolemy the Son: A Pretended Co-regency?”, *Ancient Society*, V. 47, pp. 1–18.
- Cohen G. (1995), *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and Asia Minor*, University of California Press, Berkeley.
- Cohen G. (2006), *The Hellenistic Settlements in Syria, the Red Sea Basin, and North Africa*, University of California Press, Berkeley.
- Coşkun A. (in print), “The War of Brothers, the Third Syrian War, and the Battle of Ankyra (246–241 BC): a Re-Appraisal”, Erickson K. (Ed.), *War within the Family – the First Century of Seleucid Rule. Proceedings of Seleucid Study Day III = Panel at the VIIth Celtic Conference of Classics, Bordeaux Sept. 2012*, Classical Press of Wales, Swansea, in print.
- D’Agostini M. (2013), “La strutturazione del potere seleucidico in Anatolia. Il caso di Acheo il Vecchio e Alessandro di Sardi”, *Erga-Logoi*, № 1, pp. 87–116.
- Delev P. (2015), “From Koroupedion to the Beginning of the Third Mithridatic War (281–73 BCE)”, Valeva J., Nankov E. and Graninger D. (Ed.), *A Companion to Ancient Thrace*, Wiley-Blackwell, Oxford – Malden (MA), pp. 59–74.
- Dmitriev S. (2005), *City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor*, Oxford University Press, Oxford.
- Eckstein A. (2008), *Rome Enters the Greek East: From Anarchy to Hierarchy in the Hellenistic Mediterranean, 230–170 BC.*, Blackwell Publishing, Malden (MA) – Oxford.
- Ehling K. (2003), “Unruhen, Aufstaende und Abfallbewegungen der Bevoelkerung in Phoenikien, Syrien und Kilikien unter den Seleukiden”, *Historia*, V. 52, pp. 300–336.
- El-Masry Y. et al. (2012), *Das Synodaldekret von Alexandria aus dem Jahre 243 v. Chr.*, Buske, Hamburg.
- Erickson K. (2009), *The Early Seleucids, Their Gods and Their Coins: Dis...* PhD. / University of Exeter, Exeter.
- Gauthier Ph. (1979), “Samothrace, Hippomédon et les Lagides”, *Historia*, V. 28, pp. 76–89.
- Gehrke H.-J. (1990), *Geschichte des Hellenismus*, Oldenburg, Muenchen.
- Grabowski T. (2010), *Ostatni Triumf Ptolemeusza. Czwarta Wojna syryjska (221–217 p. n. e.)*, Historia Jagellonica, Kraków.

Grabowski T. (2013), “Ptolemaic Foundations in Asia Minor and the Aegean as the Lagids’ Political Tool”, *Electrum*, V. 20, pp. 57–76.

Grainger J. (1991), *Hellenistic Phoenicia*, Clarendon Press, Oxford.

Grainger J. (2002), *The Roman war of Antiochos the Great*, Brill, Leiden – Boston.

Grainger J. (2010), *The Syrian Wars*, Brill, Leiden – Boston.

Grainger J. (2011), *Hellenistic and Roman Naval Warfare 336–31 BC.*, Pen & Sword Books Ltd incorporates, Barnsley.

Grainger J. (2014), *The Rise of the Seleukid Empire (323–223 BC): Seleukos I to Seleukos III*, Pen & Sword Books Ltd, Barnsley.

Grainger J. (2015), *The Seleukid Empire of Antiochos III (223–187 BC)*, Pen & Sword Books Ltd, Barnsley.

Grainger J. (2017), *Great Power Diplomacy in the Hellenistic World*, Routledge, New York.

Habicht Ch. (1970), *Gottmenschen und griechische Staedte*, (ed. 2.). C.H. Beck, Muenchen.

Habicht Ch. (1972), “Ziaelas, Koenig von Bithynien”, *Pauly – Wissowa Realencyclopaedie der classischen Altertumswissenschaft*, Bd. XVIII, pp. 387–397.

Hammond N. G. L. and Walbank F. W. (1988), *A History of Macedonia: in III v. V. III*, Clarendon Press, Oxford.

Hauben H. (1990), “L’expédition de Ptolémée III en Orient et la sédition domestique de 245 av. J.-C. Quelques mises au point”, *AFP*, Bd. 36, pp. 29–37.

Heinen H. (1984), “The Syrian-Egyptian Wars and the new kingdoms of Asia Minor”, *The Cambridge Ancient History*, (Ed. 2), V. VII, P. 1, Cambridge University Press, Cambridge, pp. 412–445.

Hoelbl G. (2001), *A History of the Ptolemaic Empire*, translated by Saavedra T., Routledge, London and New York.

Holleaux M. (1921), *Rome, la Grèce et les monarchies hellénistiques au III-e siecle av. J.-C. (273–205)*, E. de Boccard, Paris.

Huss W. (1998), “Ptolemaeios der Sohn”, *ZPE.*, Bd. 121, pp. 229–250.

Huss W. (2001), *Aegypten in hellenistischer Zeit: 332–30 v. Chr.*, C. H. Beck, Muenchen.

Huss W. (2011), *Verwaltung des ptolemäischen Reichs*, C. H. Beck, Muenchen.

Johstono P. (2012), *Military Institutions and State Formation in the Hellenistic Kingdoms: Dis...* PhD / Duke University, Durham.

Kosmetatou E. (2004), “Bilistiche and the Quasi-Institutional Status of Ptolemaic Royal Mistress”, *AFP*, Bd. 50, pp. 18–36.

LaBuff J. (2010), *Karian Sympoliteiai: Causes and Implications of Political Merger at the Periphery of the Greek World*: Diss... PhD. / the University of Pennsylvania, Philadelphia.

Lampela A. (1998), *Rome and the Ptolemies of Egypt: The Development of Their Political Relations, 273–80 B.C.*, Societas Scientiarum Fennica, Helsinki.

Lukaszewicz A. (1996), “Remarques sur P. Edfou 8”, *The Journal of Juristic Papyrology*, V. 26, pp. 91–98.

Ma J. (1999), *Antiochos III and the Cities of Western Asia Minor*, Oxford University Press, Oxford.

Manning J. (2003), *Land and Power in Ptolemaic Egypt. The Structure of Land Tenure*, Cambridge university Press, Cambridge.

Meadows A. (2013), “Two ‘Double’ Dedications at Ephesus and the Beginning of Ptolemaic Control of Ionia”, *Gephyra*, Vol. 10, pp. 1–16.

Metcalfé M. (2005), *Reaffirming Regional Identity: Cohesive Institutions and Local Interactions in Ionia 386–129 BC*: diss... PhD. / University of London, London.

Mitchell S. (1993), *Anatolia. Land, Men, and Gods in Asia Minor*: in II vol. Vol. I, Clarendon Press, Oxford.

Momigliano A., Fraser P. (1950), “A New Date for the Battle of Andres? A Discussion”, *The Classical Quarterly*, № 3–4, pp. 107–118.

Mueller S. (2009), *Das hellenistische Koenigspaar inder medialen Repraesentation: Ptolemaios II. und Arsinoe II.*, Walter de Gruyter, Berlin and New York.

Ogden D. (1999), *Polygamy, Prostitutes, and Death: The Hellenistic Dynasties*, Duckworth – The Classical Press of Wales, Swansea.

Ogden D. (2008), “Bilistiche and the Prominence of Courtesans in the Ptolemaic Tradition”, McKechnie P. and Guillaume Ph. (Ed.), *Ptolemy II Philadelphus and his World*, Koninklijke Brill NV, Leiden – Boston.

Oikonomides A. (1984), «The Death of Ptolemy “The Son” at Ephesos and P. Bouriant 6», *ZPE.*, Bd. 56, pp. 148–150.

Paunov E. (2015), “Introduction to the Numismatics of Thrace, ca. 530 bce–46 ce”, Valeva J., Nankov E. and Graninger D. (ed.), *A Companion to Ancient Thrace*, Wiley-Blackwell, Oxford – Malden (MA), pp. 265–292.

Piejko F. (1990), “Episodes from the Third Syrian War in a Gurob Papyrus, 246 B.C.”, *AFP*, Bd. 36, pp. 13–27.

Piejko F. (1991), “Antiochus III and Ilium”, *AFP*, Bd. 37, pp. 9–50.

Plassart A. (1921), “Inscriptions de Delphes, la liste des Theorodques”, *Bulletin de Correspondance Hellénique*, V. 45, pp. 1–85.

Rankov B. (2011), “A War of Phases: Strategies and Stalemates 264–241”, Hoyos D. (ed.), *A Companion to the Punic Wars*, Blackwell Publishing Ltd, Oxford, pp. 149–166.

Ravazzolo C. (1996), “Tolemeo Figlio di Tolemeo II Filadelfeo”, *Studi Ellenistici*, Vol. 8, pp. 123–143.

Rigsby K. (1996), *Asyilia. Territorial Inviolability in the Hellenistic World*, University of California Press, Berkeley – Los Angeles – London.

Robert L. (1974), *Opera minora selecta*: in VII t. T. IV, Adolf M. Hakkert, Amsterdam.

Rostovtzeff M. (1940), “A Note on the New Inscription from Samothrace”, *The American Journal of Philology*, № 2, pp. 207–208.

Şahin S. (1984), “Ehrendekret fuer Hippomedon aus Priapos (Karabiga). Statthalter des Ptolemaios III. Euergetes?”, *Epigraphica Anatolica*, V. 4, pp. 5–8.

Seibert J. (1967), *Historische Beiträge zu den Dynastischen Verbindungen in hellenistischer Zeit*, Steiner Verlag, Wiesbaden.

Sherk R. (1992), “The Eponymous Officials of Greek Cities IV. The Register Part III Thrace, Black Sea Area, Asia Minor”, *ZPE.*, Bd. 93, pp. 223–272.

van Oppen de Ruiter B. (2015a), *Berenice II Euergetis. Essays in Early Hellenistic Queenship*, Palgrave Macmillan, New York.

van Oppen de Ruiter B. (2015b), “The Marriage of Eirene and Eunos of Soli: An Episode in the Age of the Successors”, *Athenaeum*, № 2, pp. 458–476.

Virgilio B. (2003), *Lancia, diadema e porpora. Il re e la regalità ellenistica*, (ed. 2), Giardini editori e stampatori in Pisa, Pisa.

Will É. (1978), “Comment on écrit l’histoire hellénistique”, *Historia*, V. 27, pp. 65–82.

Will É. (1979), *Histoire politique du monde hellénistique (323–30 av. J.-C.)*. T. 1. *De la mort d’Alexandre aux avènements*

d'Antiochos III et de Philippe V, (2 éd.), Presses Universitaires de Nancy, Nancy.

Winnicki J.-K. (1989), *Operacje wojskowe Ptolemeuszów w Syrii*, Wyd-wo Un-tu Warszawskiego, Warszawa.

Woerrle M. (1975), "Antiochos I., Achaïos der Aeltere und die Galater. Eine neue Inschrift in Denizli", *Chiron*, Vol. 5, pp. 59–88.

А. Л. Зелінський

ПОСТСКРИПТУМ ДО ІІІ СИРІЙСЬКОЇ ВІЙНИ

Автор статті пропонує власну реконструкцію подій, що відбувалися у Східному Середземномор'ї упродовж кількох років після офіційного завершення ІІІ Сирійської війни (вищезгадана війна тривала протягом 246–241 років до Р. Х. між царем елліністичного Єгипту – Птолемеем ІІІ Евергетом і володарем держави Селевкідів – Селевком ІІ Каллініком). Насамперед, пропонована реконструкція базується на основі поєднання свідчень "Хроніки" Євсевія Кесарійського і "Бревіарія від заснування міста" Флавія Євтропія (Euseb. Chron. I, 251; Eutrop. III, 1, 1). Зазначені свідчення, у поєднанні з інформацією, що міститься у творах Юстина, Полієна і Полібія, вказують на дуже поступове та болісне вщухання воєнного конфлікту між державами Птолемеїв і Селевкідів. Цей процес тривав протягом 241/240–237 років до Р. Х.; до того ж він відбувався на фоні так званої Братовбивчої війни, що велася між Селевком ІІ Каллініком і його молодшим братом Антіохом Гієраксом. Зокрема, Селевк під впливом перших успіхів у війні проти свого брата здійснив невдалу спробу повернути собі Ефес, котрий відійшов до Птолемеїв згідно з мирною угодою 241 року до Р. Х. У відповідь Птолемей Евергет надав військову підтримку Антіоху Гієраксу, з яким він до цього перебував *de jure* у стані війни. У результаті Каллінік був змушений зробити територіальні поступки на користь Єгипту, щоб умовити Птолемея ІІІ розірвати союзницькі відносини з Гієраксом. Так, селевкідський цар відмовився від сирійського Дамаска і, ймовірно, від фінікійської Ортосії, котрі були його своєрідним утішливим призом, здобутим під час ІІІ Сирійської війни. Окрім цього, Селевк ІІ в односторонньому порядку відправив до Александрії свого дядька і тестя Андромаха, котрий мав стати гарантом виконання володарем держави Селевкідів його нових забор'язань. Як відомо, цей царський родич перебував у єгипетському почесному полоні аж до 220 року до Р. Х.

Ключові слова: ІІІ Сирійська війна, Братовбивча війна, Птолемей ІІІ Евергет, Селевк ІІ Каллінік, Антіох Гієракс, Ефес, Дамаск

А. Л. Зелинский

ПОСТСКРИПТУМ К III СИРИЙСКОЙ ВОЙНЕ

Автор статьи предлагает собственную реконструкцию событий, происходивших в Восточном Средиземноморье в течение нескольких лет после официального окончания III Сирийской войны (вышеупомянутая война велась на протяжении 246–241 годов до Р. Х. между царем Эллинистического Египта – Птолемеем III Эвергетом и властителем государства Селевкидов – Селевком II Каллиником). В первую очередь предлагаемая реконструкция базируется на свидетельствах “Хроники” Евсевия Кесарийского и “Бревиария от основания города” Флавия Евтропия (Euseb. I, 251; Eutrop. III, 1, 1). Данные свидетельства, в совокупности с информацией, содержащейся в произведениях Юстина, Полиена и Полибия, указывают на довольно длительное и болезненное угасание военного конфликта между государствами Птолемеев и Селевкидов. Этот процесс длился на протяжении 241/240–237 годов до Р. Х.; к тому же он происходил на фоне так называемой Братоубийственной войны, ведшейся между Селевком Каллиником и его младшим братом Антиохом Гиераксом. В частности, Селевк под влиянием первых успехов в войне против своего брата совершил неудачную попытку вернуть себе Эфес, отошедший Птолемаем согласно мирному договору 241 года до Р. Х. В ответ Птолемей Эвергет оказал военную помощь Антиоху Гиераксу, с которым он перед этим находился *de jure* в состоянии войны. В результате Каллиник был вынужден сделать территориальные уступки в пользу Египта, чтобы уговорить Птолемея III разорвать союзнические отношения с Гиераксом. Так, селевкидский царь отказался от сирийского Дамаска и, вероятно, от финикийской Ортосии, бывших его своеобразным утешительным призом, добытым во время III Сирийской войны. Помимо того, Селевк II в одностороннем порядке отправил в Александрию своего тестя и дядю Андромаха, который должен был служить гарантом выполнения селевкидским царем его новых обязательств. Как известно, этот царский родственник находился в почетном египетском плену вплоть до 220 года до Р. Х.

Ключевые слова: III Сирийская война, Братоубийственная война, Птолемей III Эвергет, Селевк II Каллиник, Антиох Гиеракс, Эфес, Дамаск

Стаття надійшла до редакції 10.03.2017